להאיר

הכרת כוחות הנפש והכוונתן - בדרך התורה

ויותר יעקב לבדו - ונשגב ה' לבדו

הקירבה שב'לבד' ?! הקושי - דרך להעצמה אישית

עלון לשבת
פרשת וישלח
תשפ״ז

ויותר יעקב לבדו - ונשגב ה' לבדו

על הפסוק בפרשתנו: ״ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו״ (בראשית ל״ב, כ״ה), דורש המדרש: ״אין כאל ישורון רוכב שמים בעזרך״. רבי ברכיה בשם רבי סימון אמר: אין כאל, ומי כאל ישורון, ישראל סבא. ומה הקדוש ברוך הוא כתוב בו: ״ונשגב ה׳ לבדו״, אף יעקב: ״ויותר יעקב לבדו״ (ב״ר עז׳, א׳).

דברי המדרש מעוררים פליאה רבתית: מה מצא המדרש בקישור המילולי ׳לבדו׳, שמתוך כך משווה בין היותו של הקב״ה ׳נשגב׳ לבדו, לבין מצבו של יעקב אבינו כאשר ׳נותר׳ לבדו, איזה תוכן יצוק ב׳לבדו׳ המקשר בין נשגב ה׳ לבין ויותר יעקב?

ודאי טמונים כאן מושגים עליונים ועמוקים, אך דומה שניתן ללמוד מכך גם תובנה נפלאה הנוגעת לחיי האדם ועמידתו מול ניסיונותיו.

קשיים מצוקות ונסיונות

האדם עובר בעולם הזה קשיים, מצוקות וניסיונות, מי מעט ומי הרבה, זהו כורח המציאות. כאשר אנו נקלעים לצרה, מטבע הדברים אנו מחפשים דרכים להיחלץ ממנה. כאשר האדם נחלה, הוא פונה לרופאים, נוטל תרופות ומחפש מזור למחלתו. וכאשר הוא נקלע למצוקה כלכלית, הוא מחפש מקורות הכנסה, פונה לגורמים שיוכלו לסייע לו בהלוואה או בהשקעה. במצבים אלו ואחרים כאשר יתכנו דרכי פעולה ואפשרויות שונות להיחלץ מן המצב, האדם עשוי להרגיש שיש בידו להישען על כוחותיו ועל האפשרויות העומדות לרשותו.

כשאין אפשרות למזור, סיוע, או כל עזרה אנושית - מתגלה בְּגָלוּי 'אין עוד מלבדו'

אולם ככל שהמצוקה מעמיקה, וככל שאפשרויות הפעולה הולכות ואוזלות, עד שהאדם חש שאין לו עוד דרך להושיע את עצמו, מתעוררת בו ההכרה שאין לו על מי להישען אלא על אביו שבשמים. וכגודל החידלון ואזלת ידו כך עוצמת תחושת התלות המוחלטת בקדוש ברוך הוא - חווית ׳אין עוד מלבדו׳.

ישנם מקרים בהם ניצולי שואה תיארו מצב בו עמדו על סף המוות ללא כל יכולת להיחלץ ממנה, ודווקא באותם רגעים חוו תחושה עזה ומופלאה של קרבת ה׳ שאין לה אח ורֵע. זאת משום ככל שאין לאדם על מה להישען, הוא עשוי לחוש באופן מוחשי ביותר את האמת של ׳אין עוד מלבדו׳.

המצב של ויותר יעקב לבדו - מביא לגילוי של ונשגב ה' לבדו

בפרשתנו כאשר יעקב נותר לבדו, כל משפחתו מעבר לנחל - מעבר יבֹק, ללא כל יכולת לקבלת סיוע וללא כל אפשרות להתמודדות אנושית. יעקב אבינו נותר אל מול מלאך - שרו של עשו בחשיכה לבדו, לבד מוחלט! מתוך כך מתעצמת ההכרה במציאות מוחלטת ואבסולוטית של ׳אין עוד מלבדו׳, בכך התגלה בתחתונים בְּגָלוּי ׳ונשגב ה׳ לבדו׳.

וזוהי אולי אחת הנקודות העמוקות הטמונות בדברי המדרש: ״ומה הקדוש ברוך הוא כתוב בו ׳ונשגב ה׳ לבדו׳, אף יעקב ׳וייוותר יעקב לבדו׳״. **כעומק היוָתֵר לבדו, כך הנשגב ה׳ לבדו!**

כעומק ה'מאין יבוא עזרי' - כך עומקה של ההכרה ב'עזרי מעם השם'

בפסוקי התהילים [דרשו חז״ל (ב״ר סח ב) שפסוקים אלו יעקב אבינו אמרם] ״מאין יבוא עזרי? עזרי מעם ה׳ עושה שמים וארץ״ (תהלים קכ״א, א׳-ב׳) טמון עומקה של תובנה נפלאה זו: כאשר האדם נקלע למצב של מ׳אין יבוא עזרי׳, כאשר הוא חש שאין לו כל מקור שממנו תבוא ישועתו, אזי מתבררת ההרגשה בליבו בבהירות - של ׳עזרי מעם ה׳׳. ההכרה שאין לו כל עזר ׳אַיִן׳, מחדדת בליבו את הכרה כי עזרו האמיתי בא מאת ה׳ בלבד בבחינת ׳אין עוד מלבדו׳.

העקבות שנעלמו!

בדומה לכך ישנו משל מרגש מאוד, על אדם שעבר מסכת חיים קשה ורוויית ייסורים. באחד הימים נשא את עיניו למרום וזעק בבכי: ריבונו של עולם קשה לי כל כך מדוע עזבתני?

מתוך בכיו נרדם האיש, ובחלומו ראה את עצמו הולך על שפת הים. כאשר היסתכל לאחור הבחין בשתי שורות של

עקבות בחול, זוג עקבות אחד שלו, ולצידו זוג עקבות נוסף. לפתע שמע בת קול האומרת לו: הידעת של מי העקבות הללו, זוג אחד הוא עקבותיך, והזוג השני הוא עקבותיי, כביכול עקבותיו של הקדוש ברוך הוא ההולך עמך לאורך כל הדרך. התבונן נא היטב ותבחין שככל שהיית נתון במצוקה גדולה יותר, כך היו העקבות קרובות זו לזו.

האיש התבונן, והבחין כי ישנם קטעים בהם מופיע זוג עקבות אחד בלבד, הוא גם זיהה כי דווקא באותם קטעים, הינם מקבילים לתקופות בחייו הקשות והכואבות ביותר. בחלומו הוא זעק בכאב, ריבונו של עולם! מדוע דווקא בשעות הקשות ביותר, כשהייתי זקוק לך כל כך, דווקא אז עזבת אותי והותרת אותי לבדי.

השיבה לו הבת קול: אותן זוג עקבות הבודדות בחול אינן עקבותיך, אלו הן עקבותיי שלי!! באותן שעות קשות, נשאתי אותך על זרועותי! דווקא במקום שבו אין לו עוד כל משענת, עשויה להתגלות לו קרבת ה' בעוצמה מיוחדת.

אף בחיינו, ככל שניפגש באפסיות כוחנו, או אף נעמיק באופן יזום להכיר באפסיות כוחנו - כך נגלה את ה'אין עוד מלבדו'. וכגודל ההכרה - עוצמת חווית קרבת ה'.

אז שלא יבואו הקשיים מלכתחילה ?

אולם כאן מתעוררת שאלה פילוסופית עמוקה, מאחר ובקשיים והמצוקות ה' עומד לצידנו ונושא אותנו באהבה. אם כך מדוע מלכתחילה הקב"ה מביא אותן, וכי לא היה טוב יותר אילו התנהלו חיינו מתוך נחת, ללא צרות, ללא ניסיונות וללא התמודדויות??

תפקידם של הניסיונות בבניין האישיות.

התשובה היא שהניסיונות אינם מכשולים בדרך, אלא הם עצמם **הדרך** שבה נבנית אישיות האדם ומתרוממת קומתו הרוחנית.

כדוגמה: כאשר אדם נפגע מחברו, או נתקל במצב שמעורר בו כעס רב, הוא עומד בפני ניסיון מאתגר הנותן לו את אפשרות לאמן ולתקן את כוחות נפשו: להתגבר על הכעס, לעבוד על מידותיו, וכן להעמיק באמונתו שהכול מאת ה', ולבחור בטוב למרות הקושי. כל התמודדות כזאת בונה בו קומה נוספת של עבודת ה' ומקדמת אותו בתיקון אישיותו. **הניסיון איננו תקלה במערכת החיים אלא יצירה של לכתחילה, זוהי הדרך.**

השביל המחֻשָּל...

אפשר להמחיש זאת באמצעות משל נפלא. קבוצת אימהות של חיילים התארגנה למען רווחתם, מכספי התרומות הוקמו במחנה הצבאי מתקנים שונים: חדרי אוכל משופרים, מקומות מנוחה נוחים, מועדונים, מיזוג אוויר ותנאי שינה טובים יותר.

באחד הימים הגיעה לביקור יושבת ראש הארגון, המפקד ערך לה סיור והציג בפניה את כל הפעילות הברוכה שנעשתה מכספי התרומות. את חדר האוכל המרווח והמואר, את מתקני המיזוג, את מקומות הבילוי ותנאי המנוחה המשופרים. היא התרגשה מאוד למראה הדברים ושמחה לראות כיצד כספי התרומות מיטיבים עם החיילים.

אלא שבמהלך הסיור הבחינה לפתע בשביל ארוך, לא סלול ומשובש מאוד, ובו שיירת חיילים הצועדים כשהם נושאים על גבם משאות כבדים ביותר. מראה החיילים עורר את רחמיה, והיא פנתה אל המפקד בשאלה: אמור נא לי, כמה יעלה לסלול וליישר את השביל הזה, וכמה יעלה לרכוש ציוד שיישא את התרמילים הכבדים וישנע אותן?

השיב לה המפקד: אותה דרך משובשת עם המשא הכבד הינה מסלול אימונים. כל החדרי אוכל, מקומות המנוחה, המועדונים ושאר המתקנים נועדו כולם למען מטרה אחת: לאפשר לחיילים לעבור את מסלול האימונים הקשה הזה. דווקא ההתמודדות עם הדרך המשובשת ועם המשאות הכבדים היא שבונה את כוחם, מחזקת את גופם ומכשירה אותם לתפקידם. אם ניישר את הדרך ונפטור אותם מהמשא הכבד, הרי שכל תכליתם של המתקנים הללו מיותרת.

הניסיון הבונה: לא למרות הקושי אלא בגללו !

כך גם בחיי האדם: הקשיים והניסיונות הם חלק בלתי נפרד מתכלית בואנו לעולם. הקב"ה אינו חפץ בנו כמלאכים שאין להם יצר וללא התמודדויות, רצונו בנו כבני אדם בעלי בחירה, שניתנה להם האפשרות לבחור בטוב, להתגבר על הרע, לתקן את מידותיהם, להתרומם מתוך הניסיונות, ולגילוי כבוד שמים על ידי האדם בתחתונים.

הניסיון מחזק את אמונת האדם, מזככת את מידותיו, מרוממת את קומתו הרוחנית ומקרבת אותו אל בוראו. בלעדיהם לא ניתן לממש את כח הבחירה ולהגיע למדרגות אותן ניתן להשיג רק מתוך עמידה בניסיון. לולי הקשיים והניסיונות אין כל תועלת ביצירת האדם!

הצרה הקושי וההתמודדות הן מצב של לכתחילה! ההתמודדות **היא** הבונה את האדם, ומעצבת את אישיותו. "עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון" (מסילת ישרים פרק א')

להצטרפות לקבלת המאמר. לתרומות והנצחה. פנו למייל
LEHAIR118090@GMAIL.COM
תגובות תתקבלנה בברכה במייל זה

נתרם בעילום שם להצלחת החתן והכלה – יה"ר שיעלה זיווגם יפה, ולבית נאמן בישראל.